

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Theologia naturalis siue liber creaturarum specialiter de homine et de natura eius in quantum homo

Raimundus <de Sebunda>

Argentinae], 1501

VD16 R 173

Vorwort

[urn:nbn:de:bsz:31-88673](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-88673)

Prologus

Incipit Theologia naturalis: siue li-
ber creaturar: specialiter de hodie et de na-
tura ei? inquntus homo: et de his q sunt ei
necessaria ad cognoscendū seipm: et deū et
omne debitū: ad qd homo tenet et obliga-
tur tam deo q primo. cōpositus a vene-
rabiliviro magistro Raymundo de Sa-
bunde: in artibz et medicina doctore: i sa-
era pagina egregio p fessore.

phoz et paganoz ac infidelū. et p istā sci-
entiā tota fides catholica infallibiliter co-
gnoscitur et pbat esse vera. Et ois secca q
est ptra fidem catholicā: cognoscit et pba-
tur infallibiliter esse falsa et erronea. Et
ideo nunc in fine mundi est necessaria oī
christiano: vt qlibet sit munitus: solida-
tus et certus in fide catholica ptra impu-
gatores fidei: vt null? decipiat: et sic pa-
ratus mori p ca. ¶ Ulteri? p istā scientiā

Necessi-
tas bus
libri

Suffi-
cētia li-
bri

Inueni hunc librum

Ab Enumeratione
partium

Prologus.

D laudē et

gloriā altissime et glorio-
sissime trinitatis: pginis
Marie et totius curie ce-
lestis: In noie dñi nri iesu
christi: ad vtilitatē et sa-

*Ab ista prologus
non legatur
quia e sa motu
bilis et condit
iudicant
inter centos*

Date/
na libri.

Utili-
tas libri

lutem oim christianoꝝ. sedetur scientia li-
bri creaturar: siue libri nature: et scientia
de hoie: q est ppria homini inqntū hō est
Que est necessaria omi homi: et ei natura-
lis et pueniens: p quā ipse illuminat ad co-
gnoscendū seipm et suū ditorē: et omne de-
bitū ad qd hō tenet inqntū ē hō. Et de re-
gula nature: p quā etiaz cognoscit qlibet
omnia ad q obligat naturaliter tā deo q
primo. Et nō solū illuminabit ad cogno-
scendū. imo p istā sciām volūtas mouebi-
tur et excitabit sponte. et cū leticia ad volē-
dū et faciendū et amozē. Et nō solūz hec:
sed ista scientia docet oēm hoīem cogno-
scere realiter sine difficultate et labore oēm
veritatē homi necessaria: tā de hoie q de
deo. Et oia q sunt necessaria homi ad sa-
lutē et suā pfectionē: et vt pueniat ad vitā
eternā. Et p istā sciām hō cognoscit siue
difficultate et realiter: qd in sacra scri-
ptura pntef. Et qd in sacra scriptura
dicif et precipit: p istā scientiā cognosci-
tur infallibiliter cū magna certitudine. ita
q intellectus human? cū omi securitate
et certitudine: omi dubitatione postposi-
ta: toti sacre scripture assentiat: et certifica-
tur vt nō possit dubitare questionē i ista
scientia. Et p istā scientiā pōt solui omis
questio. q debet sciri tam de deo q de
hoie. et sine difficultate. Et cognoscunt i
hoc libro oēs errores antiquoz philoso-

phoz et paganoz ac infidelū. et p istā sci-
entiā tota fides catholica infallibiliter co-
gnoscitur et pbat esse vera. Et ois secca q
est ptra fidem catholicā: cognoscit et pba-
tur infallibiliter esse falsa et erronea. Et
ideo nunc in fine mundi est necessaria oī
christiano: vt qlibet sit munitus: solida-
tus et certus in fide catholica ptra impu-
gatores fidei: vt null? decipiat: et sic pa-
ratus mori p ca. ¶ Ulteri? p istā scientiā
intelligit facilliter qlibet omnes doctores
sanctos. Immo ista est incorporata in li-
bris eoz: sed nō apparet. Sicut alphabe-
tū est incorporatū in omibz libris. ita ista
scientia est sicut alphabetū omnium do-
ctorū. et ideo sicut alphabetū pmo dicitur
ri. Quare qlibet si vult intelligere oēs do-
ctores et totā sacra scripturā: habeat istā
scientiam. qz est lumen omniū scientiarū
Ideo si vis esse solidat? fundat?: firma-
tus: cert? addisce pmo hāc sciām. Aliter
eris vagus: pfugus: nō hās stabilitatem
in teipso. qz ista est radix et origo et funda-
mentū omniū scientiarū: q sunt homi ne-
cessaria ad salutē. et ideo qui hāz in se sa-
lutem in spe: debet habere pmo in se radi-
cem salutis. Et ideo qui habet istā scien-
tiām: habet fundamentū et radicē oīs ve-
ritatis. ¶ Ulteri?. Ista scientia nulla alia
indiget sciētia neqz arte. Nō enī p suppo-
nit grammatīcam atqz logicāz neqz aliquā
de liberalibz sciētijs siue artibz: nec phisi-
cā neqz methaphisicā. qz ista ē pma et ho-
mini necessaria: et ordinat omēs alias ad
bonū finē: et ad verā hominū veritatē et
vtilitatē. Quia ista scientia docet hoiez
cognoscere seipm: et ppter qd fact? sit: et a
quo factus sit. Quid est bonū suū: et qd
malū suū: qd debet facere: et ad qd est ob-
ligatus: et cui ipse obligatur. et nisi hō co-
gnoscat oia ista. qd pfiunt alie scientie?
Omnes enī scientie sunt vere vanitates si
ista deficiat. qz homies illis vrun male et
ad damnū suū. qz ipse nescit quo vadat:
nec vnde veniat: nec vbi est. vnde etiaz do-
cet cognoscere oēs corruptōnes et defect?
homo et damnationē. et vnderenerit do-
mini. Et in quo statu est hō: et in q pmo
fuit: et vnde cecidit: et quo iuit: et qntum
elongat a sua pma pfectione. et docet qli-

Prologus

ter reparari potest hō: 2 q̄ sunt necessaria ad suam reparationē. Et iō ista sciētia est cōmunis: tam laicis q̄ clericis 2 oī cōditiōi hoim. 2 pōt h̄re infra mēsem 2 sine labore: nec oportet aliqd̄ impetorari. Nec habere aliquē librū in scriptis. Nec pōt tradi obliuioni: si semel habita fuerit. Et facit hoīem letū: hūilē: benignū: obediēte: 2 h̄re oīa vitia odio 2 pctā: 2 diligere virtutes: 2 nō inflat neq; extollit scientē. Preterea hec scia arguit p̄ argumēta infallibilia: q̄b; nullus pōt tradicere. Dm̄ arguit p̄ illa q̄ sunt certissima cuiuslibet homi p̄ expiētiā. scz p̄ omēs creaturas 2 p̄ naturas ipius hois: 2 p̄ ipsūmet hoīem oīa p̄bat. 2 p̄ illa q̄ hō certissime cogit d̄ seipō p̄ expiētiā: 2 magis p̄ expiētiā cuiuslib; intra seipm̄. Et iō ista scia non q̄rit alios testes q̄ ipsūmet hoīem. Itē hec sciētia in p̄ncipio apparet valde vilis 2 nullius valoris. eo qz incipit a reb; minimis q̄s q̄libet vilipendit: sed tū in fine sequitur fructus nobilissim; et infinit;. scz noticia de deo 2 de hoīe. Quia quāto magis incipit in reb; humilib;: tanto magis ascendit ad celestia 2 ardua. Et iō q̄ vult h̄re fructū exercit se p̄mo in p̄ncipijs humilib; huiusmodi scie: 2 nō p̄tinet. qz aliter nullū fructū h̄ret. Quia p̄ter nisi bene p̄mo fuerit exercit; in cognitiōe alphabeti 2 cuiuslibet l̄re p̄ se: nō poterit postea bñ addiscere ad legēdū. Et iō nō sit alicui graue. q̄a plus sciet infra mēsem p̄ istā sciam q̄ per centū annos studendo doctores. Et hec scia nihil allegat: neq; sacra scripturā: neq; aliq̄s doctores. imo ista p̄firmat sacra scripturā: 2 p̄ eaz hō credit firmiter sacre scripture. 2 iō p̄cedit sacra scripturaz quo ad nos. Un̄ duo sunt libri nob; dati a deo. scz liber vniuersitat; creaturaz siue liber nature. Et alius est liber sacre scripture. Prim; liber fuit dat; homi a p̄ncipio dū vniuersitas rez fuit cōdita. qm̄ quelibet creatura nō est nisi q̄dā l̄ra digito dei scripta. 2 ex plurib; creaturaz: sicut ex plurib; l̄ris cōponit liber. Ita cōponit liber creaturaz: in q̄ libro etiā p̄tinet hō. 2 est p̄ncipalior l̄ra ipi; libri. Et sicut l̄re 2 dictōes sacre ex l̄ris importāt 2 inducūt sciam et diuersas significatiōes 2 mirabiles sentē

tias. Ita p̄for: miter ip̄e creature simul cōiuncte 2 adinuicē cōparate: importāt 2 significant diuersas significatiōes 2 sentētiās: 2 p̄tinet sciam hoī necessariā. Sc̄ cūdus aut; liber scripture dat; est hoī secūdo. 2 hoc i defectu p̄mi libri. eo qz hō nesciebat i p̄mo legere: qz erat cec;. sed tū p̄mus liber creaturaz est oib; cōis. scz liber scripture nō est cōis. qz solum clerici legere sciunt i eo. Item p̄m; liber. s. nature nō pōt falsificari nec deleri: neq; false interpretari. iō heretici nō pōt cū false intelligere: nec aliq̄s p̄t i eo fieri hereticus. Sed sc̄ cūdus p̄t falsificari 2 false interpretari male intelligi. At tamē vterq; liber est ab eodē. qz idē dñs et creaturas p̄didit: 2 sacra scripturā reuelauit. Et iō p̄ueniūt ad inuicē. et nō tradit vñ; alteri: sed tū p̄mus ē nob; cōnatural. sc̄ cūdus sup̄naturalis. Preterea cū hō sit natural; rōnal; 2 susceptibil; discipline et doctriē. Et cū naturalit; a sua creatiōe nullam habeat actu doctrinā neq; sciam: s̄t tū ap̄; ad suscipiendū eā. Et cū doctriā 2 scia sine libro i quo scripta sit nō possit h̄re. p̄uenientissimū fuit (ne frustra hō esset capax doctrine et scie) qz diuina scia homi librum creauerit. in q̄ p̄ se et sine magistro possit studere doctrinā necessariā. p̄pter h̄ totū istū mūdum visibile sibi creauit: 2 dedit tanq; librum. p̄p̄tū et naturalē et infallibile: del digito scriptū: vbi singule creature q̄si l̄re sunt. nō hūano arbitrio: sed diuio iuuare iudicio: ad demonstrādū hoī sapiam 2 doctrinā sibi necessariā ad salutē. Quā q̄dē sapiam nullus p̄t videre: neq; legere p̄ se in dicto libro sp̄ apto: nisi fuerit a deo illuminat; 2 a pctō originali mūdāt;. Et iō nullus antiq; p̄hoz paganor; pōt legere hāc sciam. qz erāt excecati q̄ntū ad p̄p̄tā salutē. q̄uis i dicto libro legerūt aliquaz sciam: et oēm quā habuerūt: ab eodē contraxerūt. sed verā sapiam quā ducit ad vitā eternā: q̄uis fuerat in eo scripta: legere nō potuerūt. Itā autē scia nō est aliud nisi cogitare 2 videre sapiam scriptā i creaturis: 2 extrahere ipam ab illis: et ponere in aīa: et videre significatiōē creaturaz. Et sic cōpando vñ; creaturā ad aliā 2 cōiungere sicut dictionē dictioni. et ex tali cō-

**Modus
huius sci
entie**

**Exteri
or vili
tas libri**

**Duo li
bri nob;
dati i
fra
si. xxij.**

**Differē
tia libro
rū illoz**

**Ad di
scētis q̄
litas.**

**Quid
dicit h;
scientia.**

Ti. i. De origine huius scie

functione resultat sententia et significatio vera. dum tamen sciat homo intelligere et cognoscere. Et qz sacrosancta romana ecclesia est mater omnium christianorum fidelium: et magistra gratie et fidei regula veritatis. idcirco sue correctioni totaliter subijcitur quicquid hic dicitur et continetur.

Sequitur radix: origo: principium et fundamentum istius scientie.

Titulus: i.

Via homo naturaliter

semper querit certitudinem et evidentiam claram: nec aliter quiescit nec desistere potest: donec venerit ad ultimum gradum sue certitudinis. Verum quia certitudo et probatio suos habet gradus. et est maior et minor certitudo. maior et minor probatio. Virtus autem probationis et causa totius certitudinis oritur ex certitudine et virtute testimoniorum et testium: ex quibus dependet et causatur tota certitudo. Unde quanto magis testes sunt certi: manifesti et indubitati et veri: tanto magis est certitudo illud quod ex eis probatur. Et si testes sunt ita certi et manifesti: et testimonia eorum ita manifesta ut nullo modo possint dubitari: nec nobis possint esse magis manifesta et certiora. tunc illud quod ex eis probatur: sine dubio erit nobis certissimum manifestissimum et evidentissimum. Et quod quanto sunt testes magis extranei: distantes: elongati a re de qua dubitatur: tanto minorem fidem et certitudinem generant. Quanto autem testes sunt magis vicini propinquum et intranei et indubitati: tanto maiores fidem faciunt et credulitate. Et quia nulla res magis vicina: magis propinqua et magis intrinseca vel intrinseca et propria alteri est quam ipsemet sibi. Et ideo quicquid probatur de aliqua re per ipammet rem: et per naturam propriam: maxime certum est. Et cum nulla res creata sit propinquior homini: quam ipsemet homo sibi. ideo quicquid probatur de homine per ipsummet hominem: et per suam propriam naturam: et per illa que sunt sibi certa. de illo maxime certum: manifestum et evidentissimum est ipsi homini. Et ista est utilitas: certitudo et maxima credulitas quam possit causa

ri vel creati per probationem. Et ideo ipsemet homo et sua propria natura debet esse medium argumentum et testimonium ad probationem omnium de homine. scilicet que pertinent ad salutem hominis. vel ad damnationem vel felicitatem. vel ad bonum vel ad malum eius. Aliter autem homo nunquam erit utilitate certus. Necesse est ergo quod homo cognoscat seipsum et suam naturam: si aliquid velit certissime probare de seipso. et quod homo est extra seipsum: et elongatus et distans a seipso per maximam distantiam. nec unquam habitavit in domo propria. scilicet in seipso. imo semper mansit extra domum suam et extra se. et ex eo quod ignorat seipsum. nescit seipsum. et de tanto est elongatus et distans a seipso. et tantum extra seipsum est: de quanto ignorat seipsum. et quod totaliter nescit seipsum. ideo totaliter est extra seipsum. et persequens quia nunquam habitavit in seipso: neque intrauit in se: nec vidit se. ignorat se: nescit quid valet. et ideo dat se per nihil. scilicet per peccato: et pro parvo gaudio et modica delectatione. Quia ergo homo totaliter est extra se. ideo si debet videre se: necesse est quod intret in se et intra se: et veniat ad se: et habitet intra se. Aliter est impossibile quod cognoscat se. nec videat se neque suam valorem: suam naturam: et suam pulchritudinem naturalem. Et quod homo ignorat seipsum a necessitate: et nescit domum suam in qua debet habitare. ideo necesse est quod alie res ducant eum in seipsum. Verum quod homo est in alio loco secundum naturam. ideo si debet ascendere ad se: necesse est eum habere scalam per quam ascendat ad se. Tunc autem homo ascendit et vadit ad se: quando incipit seipsum cognoscere. et tot passus et gradus facit et ascendit: quot cognitiones de seipso acquirit. Et tunc intrat in seipsum: quando cognoscit seipsum. Et quia modus cognoscendi hominis est: ut per illa que sunt sibi magis et primo nota: cognoscat que sunt sibi ignota. et per illa que scit: ascendat ad illa que nescit. et cum semper res minus nobiles et inferiores sint homini primo cognite. et res perfecte digniores nobiliores sunt ei ultimo cognite. Et ideo quia homo est res dignior: superior et perfectior huius mundi. propter hoc cognoscit alias res inferiores. et ultimo cognoscit seipsum. Quapropter

Homo debet cognoscere alios ex seipso

Virtus probationis est ex testimonio.

Testes vicini maiores fide faciunt